

PAUL REZEANU

•

INIȚIATIVE PENTRU RIDICAREA UNUI MONUMENT MIHAI VITEAZUL LA CRAIOVA

Figură luminoasă de patriot și conducător neînfricat al luptei poporului român pentru independență și unitate națională, Mihai Viteazul a constituit, așa cum bine se cunoaște, o sursă nesecată de inspirație pentru scriitorii și artiștii plastici români, încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Rezumîndu-ne numai la domeniul sculpturii, trebuie astfel să spunem că, pe plan național, problema unui monument Mihai Viteazul s-a pus, pentru prima dată, în timpul revoluției de la 1848. Atunci, „la 19 august, într-o adunare ținută pe Cîmpia Libertății, Cezar Bolliac¹ a făcut propunerea ca, prin colectă publică, să se ridice, la București, cite o statuie „vestiților bărbați : Mihai Bravul, Domnul Tudor și învățătorul Lazăr“². Dar, după cum se știe, proiectul nu s-a realizat. Avînd însă în vedere rolul jucat de Craiova în desfășurarea evenimentelor de la 1848 și în viața politică a țării, sîntem tentați să credem că mulți vor fi mers atunci cu gîndul și la ridicarea unei statui în orașul care, cîndva, a jucat un rol atît de important în viața eroului nostru național.

Mai tîrziu, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, este posibil ca ideea înălțării unui monument Mihai Viteazul la Craiova să fi revenit în mai multe rînduri. Cert este că prima acțiune concretă, în acest scop, datează de la începutul anului 1906, cînd, în oraș, a luat ființă Societatea „Mihai Viteazul“. Formată din profesori și elevi ai fostului liceu Carol I, precum și din persoane aderente³, societatea avea ca președinte pe profesorul de istorie Marius Mețulescu, iar în Comitetul de conducere pe profesorii T. Georgescu, C. D. Fortunescu și I. Soloviu⁴. Manifestîndu-se îndeosebi prin „conferințe cu caracter istoric și apoi științific“⁵ societatea avea drept scop „să strîngă fonduri pentru un monument Mihai Viteazul“⁶. Dar, după un început promițător — stimulat de altfel și de orga-

¹ G. Oprescu, *Sculptura românească*, Ed. Meridiane, 1965, p. 25.

² *Ibidem*.

³ „Patria“ (Craiova), an. IV, nr. 146 din 20 martie 1906.

⁴ „Oltenia“ (Craiova), an. II, nr. 14 și 21 din aprilie 1906.

⁵ „Patria“, nr. citat.

⁶ „Oltenia“, nr. citat.

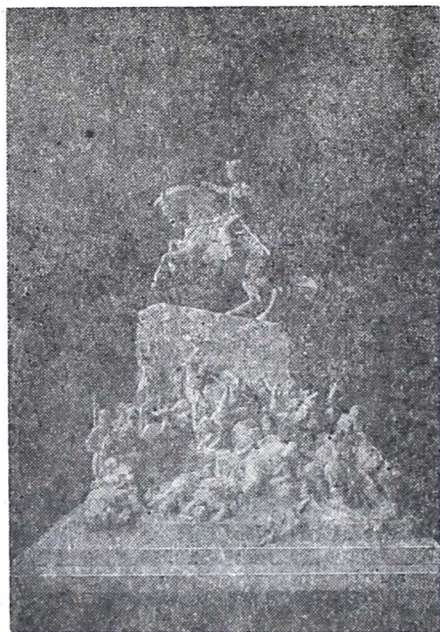

Fig. 1. Proiectul de Monument al lui Mihai Viteazul la Craiova ; de sculptorul D. Pavelescu-Dimo.

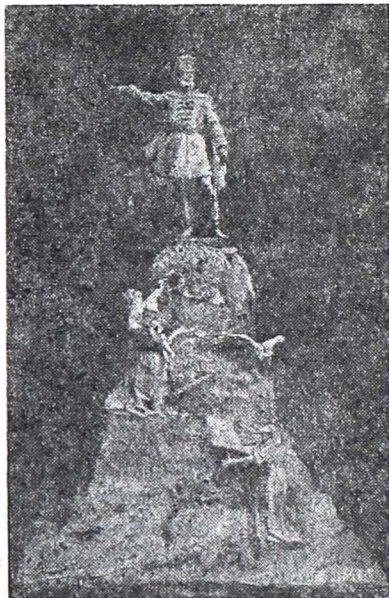

Fig. 2. Proiectul monumentului Mihai Viteazul, premiul I, între 18 proiecte, concurs internațional ; de sculptorul D. Pavelescu-Dimo.

Fig. 3. Eraclie Hagiescu. Macheta monumentului „Mihai Viteazul” înaltă de 2,20 m/1,60 m expusă în palatul Jean Mihail în 1914 și răpită de trupele ocupante inamice în 1916.

nizarea, în acea perioadă, pe plan național, a unui concurs pentru alt monument Mihai Viteazul, concurs la care au luat parte 18 concurenți, din rîndul cărora amintim în mod deosebit pe Raffaello Romanelli și pe D. Pavelescu-Dimo⁷ — societatea și-a desfășurat apoi activitatea tot mai sporadic, sfîrșind prin autodesființare și neatingerea scopului propus.

La cîțiva ani după aceasta, în februarie 1913, ideea ridicării unui monument Mihai Viteazul la Craiova a fost reluată. Astfel, la 10 februarie, a avut loc la Palatul Mihail⁸, o adunare-banchet la care au participat, alături de gazde, Nicolae și Jean Mihail, senatorul N. Economu, principele G. Știrbei, principele Brîncoveanu, prefectul județului Mihai Oromolu, primarul orașului N. P. Guran, generalul Petre Gigurtu, profesorul Marius Mețulescu, inițiatorul ridicării monumentului ș.a. Cu acel prilej s-a înființat un comitet de inițiativă care avea în fruntea sa pe Nicolae Mihail. Monumentul urma să fie ecvestru, iar comanda acordată cîștigătorului concursului ce se va anunța⁹. Suma necesară realizării sale trebuia strînsă prin colectă publică, fapt pentru care acțiunea trebuia să fie bine popularizată prin presă¹⁰. Ultimul termen de predare a machetelor a fost stabilit la 15 februarie 1914. La data respectivă n-au fost însă prezentate decît două machete — aceea a lui Pavelescu-Dimo (sub motto : România a românilor) și aceea a lui Eraclie Hagiescu¹¹.

Prima dintre acestea, a sculptorului Pavelescu-Dimo, consta, în mare, din statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul și patru compoziții, în bronz, așezate pe soclul statuii : în față scena *Mihai Viteazul și călăul*, în dreapta *Lupta de la Călușăreni*, în spate *Lupta de la Selimbăr*, iar în stînga *Intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia*. Zeci de figuri concepute într-o viziune amplă și generoasă și cu un remarcabil simț al armoniei și echilibrului caracterizau scenele respective.

Cealaltă machetă, operă a sculptorului craiovean Eraclie Hagiescu, consta din statuia ecvestră a eroului, prezentat cu brațele ridicate deasupra capului în formă de V (de la Victorie), în mîna stîngă ținînd sabia iar cu dreapta indicînd o direcție. Calul era surprins într-o frumoasă cabrare. Soclul statuii, bine proporționat, era acoperit cu elemente decorative de inspirație folclorică, iar la mijloc urma să aibe patru basorelieuri, în bronz, cu scene care redau momente din viața lui Mihai Viteazul. Macheta era prezentată la dimensiunile de 2.20 m înălțime, pe 1,60 m lățime, proporție ce reprezenta 1/2 din viitorul monument.

Expuse la Palatul Mihail cele două machete au pus într-o situație neașteptată pe membrii comitetului care inițiaseră concursul. Astfel, pe de o parte, ei se așteptaseră la o participare numeroasă la concurs, iar pe de altă se împăcau cu situația în care se aflau, dar nu se puteau hotări

⁷ Paul Rezeanu, *Sculptorul D. Pavelescu-Dimo*, manuscris.

⁸ Pentru statuia lui Mihai Viteazul, în „Fulgerul” (Craiova), an. III, nr. 48 din 17 februarie 1913.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ N. Iorga, *O statuie a lui Mihai Viteazul la Craiova*, în „Apărarea Națională” (Craiova), an. II, nr. 63 din 23 februarie 1913.

¹¹ Malor I. Uescu, *O inițiativă lăudabilă*, în „Ilustrațiunea națională” (București), ianuarie 1914, p. 9.

pentru care din machete să opteze. Vrînd, nevrînd, lucrurile s-au tergiversat. Au venit apoi vremuri tulburi, primul război mondial, ocupația germană, iar între timp machetele s-au distrus.

După război s-a încercat să se reconstituie comitetul pentru ridicarea monumentului și să se continue strîngerea de fonduri. Cei 17 000 lei colectați pentru monument înainte de război, erau depuși la Banca Creditului Oltean. Din cînd în cînd în presa locală au apărut articole pe tema monumentului sau a banilor adunați pentru el¹². Diferite interese politice redeschideau sau închideau discuțiile în această problemă. Așa s-a întîmplat și în anii următori. Amintim astfel faptul că în 1928 primarul Craiovei a propus ca statuia lui Mihai Viteazul să fie instalată în fața palatului prefecturii județului¹³, că în 1932 banii colectați au trecut în contul Societății „Prietenii Științei” din Craiova, sub formă de „simplu depozit”, suma respectivă neputînd fi încasată decît exclusiv pentru monumentul voievodului...¹⁴, că, în aceeași perioadă, primarul C. Potîrcă manevra în scopuri personale pe această temă¹⁵, precum și faptul că în ianuarie 1943, la primăria Craiovei aveau loc ședințe în care se discuta din nou despre monumentul Mihai Viteazul, singurul element nou fiind, de data aceasta, propunerea de a obține monumentul de la București, „dacă nu se reușește să fie făcut altul de sculptorii pămînteni”¹⁶. Dar, nici de data aceasta, nu s-a făcut mai mult, Craiova rămînd fără monumentul dorit.

Dorința craiovenilor de a vedea ridicat în orașul lor un monument Mihai Viteazul n-a fost nici un moment abandonată. În 1971, în scuarul din apropierea Casei Băniei a fost ridicat, prin grija Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Dolj, un bust Mihai Viteazul, operă a sculptorului Marius Butunoiu. De valoare artistică modestă și amplasat undeva „peste mîină”, bustul respectiv a fost, încă de la început, în așteptarea unui adevărat monument, un provizorat.

Și într-adevăr, monumentul mult așteptat a sosit. Comandă a Consiliului Culturii și Educației Socialiste, *Monumentul lui Mihai Viteazul* este opera în bronz a sculptorului Tudor Panait. Eroul este prezentat călare, cu arma ridicată deasupra capului. Înalt de aproximativ 5 m, monumentul se impune atenției prin execuția artistică și viziunea monumentală. El urmează să fie amplasat într-una din piețele publice ale Craiovei.

¹² „Ordinea” (Craiova), diferite numere din octombrie-noiembrie 1922.

¹³ „Actualitatea” (Craiova), an. II, nr. 42 din 13 februarie 1928.

¹⁴ „Arhivele Olteniei” (Craiova), an XXII, nr. 125—130 din ianuarie-decembrie 1943, p. 332—333.

¹⁵ *Pentru o statuie a lui Mihai Viteazul la Craiova*, în „Timpul” (Craiova), an II, nr. 4, din 2 august 1932, p. 2.

¹⁶ „Arhivele Olteniei”, nr. cit., p. 333.